

РОЗВИТОК КОНЦЕПТУАЛЬНИХ ЗАСАД ІНФОРМАТИЗАЦІЇ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Пожуєв В.І. (м. Запоріжжя)

Анотації

В статті дається аналіз розвитку концептуальних засад інформатизації сучасного українського суспільства; відмічається, що інформаційне суспільство – це нова фаза у розвитку цивілізації; визначено основні складові інформаційної культури та вплив інформаційного суспільства на людину; дається аналіз Окінавської хартії глобального інформаційного суспільства.

This article is concern with the analysis of conceptual bases of a modern Ukrainian society informatization; it is marked, that the information society is a new stage in development of civilization; the basic components of information culture and influence of an information society on the person are determined; analysis of the global information society Okinawa Charter is given.

Ключові слова

КОНЦЕПЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА, ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ, ІНФОРМАЦІЯ, ІНФОРМАЦІЙНА КУЛЬТУРА, ОКІНАВСЬКА ХАРТІЯ, ГЛОБАЛЬНЕ ІНФОРМАЦІЙНЕ СУСПІЛЬСТВО

Вступ

Концептуальні засади розвитку інформатизації зводяться до наступного. **Інформаційне суспільство** - нова історична фаза розвитку цивілізації, в якій головними продуктами виробництва є інформація і знання. Рисами, що відрізняють інформаційне суспільство, є: збільшення ролі інформації і знань у житті суспільства; долі інформаційних комунікацій, продуктів та послуг у валовому внутрішньому продукті; створення глобального інформаційного простору, який забезпечує (а) ефективну інформаційну взаємодію людей, (б) їх доступ до світових інформаційних ресурсів і (в) задоволення потреб щодо інформаційних продуктів і послуг. **Інформаційне суспільство формується** як результат інформаційно-комп'ютерної революції й базується на інформаційних технологіях, «інтелектуальних» комп'ютерах, автоматизації та роботизації всіх сфер і галузей економіки та управління, єдиній найновішій інтегрованій системі зв'язку. Це забезпечує кожній особі (закріплюється законодавчими актами) будь-яку інформацію і знання та зумовлює радикальні зміни в усій системі суспільних відносин

(політичних, правових, духовних та інше). Завдяки цьому забезпечується найбільший прогрес і свобода людини, можливість її реалізації. Індикаторами розвитку інформаційного суспільства (Indicators of information society development) є перелік показників, що характеризують розвиток інформаційного суспільства у різних сферах: інформаційній, економічній, соціальній.

Мета статті:

- проаналізувати концептуальні засади розвитку інформаційного суспільства та дати аналіз проблем інформатизації;
- визначити основні складові інформаційної культури;
- розкрити вплив глобального інформаційного суспільства на людину.

Обговорення проблеми

Інформаційне суспільство - одне з чисельних понять низки концепцій, які конкретизують теорію постіндустріального суспільства (Белл). Найбільш відомими серед них є концепція "третьої хвилі" (Тоффлер) та інформаційного суспільства (Лайон, Масуда); проміжне місце між ними займає теорія технотронного суспільства (Бжезинський). Основна ідея концепцій інформаційного суспільства полягає у тому, що суспільство, котре раніше позначалося як постіндустріальне, швидко набуло ознак, які дають підстави стверджувати, що воно є інформаційним. Це означає, що основною ознакою цього суспільства є виробництво і поширення інформації, перетворення її на головний вид послуг, товар і навіть владу. На швидке зростання обсягу інформації та її значення звернув увагу ще Белл у праці "Прихід постіндустріального суспільства" (1973), хоча сам термін «інформаційне суспільство» не використовував. У межах концепцій інформаційного суспільства існують дві протилежні тенденції щодо оцінки самого факту перетворення інформації на потужну соціальну силу. **Згідно з першим напрямом концепцій**, оптимістичним, інформатизація суспільства, зокрема, комп'ютеризація, становить безумовне соціальне благо. Наприклад, за Тоффлером, в інформаційному суспільстві започатковуються принципово нові умови для праці (індивідуальна праця, зазвичай, за комп'ютером), зростає рівень свободи та усвідомлення людиною своїх можливостей, більш виваженими та науково обґрунтованими стають політичні рішення, які справляють значний вплив на всі сфери життєдіяльності людини. Масуда вважає, що інформаційне суспільство приведе до формування принципово нового типу людини - більш "людяної", екологічно зорієнтованої; еволюція людства трансформується на коеволюцію людини і природи і ствердиться ноосферне мислення, про яке мріяв ще Вернадський. **Представники другого напрямку**, песимістичного, (насамперед, Лайон), розглядають інформаційне суспільство як суспільство маніпулятивне, як таке, в якому рівень маніпулювання людиною швидко підвищується.

Розвиток концептуальних засад інформатизації сучасного українського суспільства

Інформаційні технології ширше починають використовуватися у політиці, перетворюючись на політичні технології. Згідно з Лайоном, сфера комунікацій, що виникає внаслідок застосування цих технологій, призводить до того, що більша частина населення абсолютно не усвідомлює стану «реального розподілу влади й контролю у даному суспільстві». В результаті цих двох напрямів сформувалася **концепція інформаційного суспільства** як нова історична фаза розвитку цивілізації, в якій головними продуктами виробництва є інформація і знання. Інформатизація – це складний соціальний процес, пов'язаний із значними змінами в образі життя населення. Інформатизація потребує серйозних зусиль у багатьох напрямках, включаючи ліквідацію комп'ютерної безграмотності, формування культури використання інформаційних технологій. Рушійною силою суспільства повинно стати створення інформаційного, а не матеріального продукту. В інформаційному суспільстві змінюється не тільки виробництво, а й весь уклад життя, система цінностей, зростає значущість культурного дозвілля по відношенню до матеріальних цінностей. В інформаційному суспільстві виробляється і споживається інтелект, знання, що й приводить до збільшення частки розумової праці. Від людини необхідне використання творчості, так як збільшується попит на знання, матеріальною і технологічною основою інформаційного суспільства стають різного роду системи на основі комп'ютерної техніки і комп'ютерних мереж, інформаційних технологій, телекомунікаційних зв'язків. Інформатизація суспільства – організований соціально-економічний і науково-технічний процес створення оптимальних умов для задоволення інформаційних потреб і реалізації прав громадян, органів державної влади і місцевого самоврядування, організацій суспільних об'єднань на основі формування і використання інформаційних ресурсів.

Згідно з визначенням, прийнятим ЮНЕСКО, **інформаційні технології** - це комплекс взаємопов'язаних, наукових, технологічних, інженерних дисциплін, що вивчають методи ефективно організації праці людей, зайнятих обробкою і зберіганням інформації; обчислювальної техніки і методів організації і взаємодії з людьми і виробничим обладнанням, їх практичні довершення, а також зв'язані з всім цим соціальні, економічні і культурні проблеми, які потребують свого вирішення. Самі інформаційні технології потребують складної підготовки, значних початкових витрат і наукомісткої техніки. Їх впровадження повинно починатися із створення математичного забезпечення, формування інформаційних потоків у системах підготовки спеціалістів. Останнім часом у найбільш розвинутих країнах, зокрема, у США і Японії, організації орієнтовані на творчі інформаційні технології так званого третього (вищого) рівня. Вони охоплюють повний інформаційний цикл - вироблення інформації

(нових знань), їх передачу, переробку, використання для перетворення об'єкта, досягнення нових, більш високих цілей. Інформаційні технології третього рівня означають вищий етап комп'ютеризації менеджменту, дозволяють задіяти ЕОМ у творчому процесі, поєднати силу людського розуму і потужність електронної техніки. Повна інтегрована автоматизація менеджменту припускає охоплення таких інформаційно-управлінських процесів, як зв'язок, збирання, зберігання і доступ до необхідної інформації, аналіз інформації, підготовка тексту, підтримка індивідуальної діяльності, програмування і вирішення спеціальних завдань. Основні напрямки автоматизації інформаційно-управлінської діяльності наступні: автоматизація процесу обміну інформацією, включаючи АТС, "електронну пошту". До сучасних технічних засобів автоматизації інформаційно-управлінської діяльності відносяться: персональні комп'ютери, об'єднані у мережі; електронні друкарські машинки; системи для обробки текстів (проблемно-орієнтовані комп'ютерні системи, що мають великі функціональні можливості); копіювальні машини; комунікаційні засоби та засоби зв'язку; засоби для автоматизації вводу архівних документів і пошуку інформації на нетрадиційних носіях: магнітні диски, стрічки, мікрофільми, оптичні диски і т. ін.; засоби для обміну інформацією - комп'ютерні мережі, електронна пошта; відеоінформаційні системи; локальні комп'ютерні мережі; інтегровані мережі установ.

Інформаційне суспільство – суспільство, у якому більшість працюючих займається виробництвом, збереженням, переробкою і реалізацією інформації, особливо вищої її форми – знання. Мета інформатизації – покращення якості життя за рахунок підвищення продуктивності і полегшення умов життя. Основними критеріями розвинутої інформаційного суспільства є наступні критерії: наявність комп'ютерів; рівень розвитку комп'ютерних мереж; володіння інформаційною культурою, тобто знаннями і вміннями у сфері інформаційних технологій. Поява і розвиток комп'ютерів – це необхідна складова інформатизації суспільства, яка є однією з закономірностей сучасного соціального прогресу. При інформатизації суспільства основна увага приділяється комплексу заходів, направлених на забезпечення повного використання достовірного, всебічного і сучасного знання у всіх видах людської діяльності. Для забезпечення доступності спілкування з комп'ютером на природній мові він обладнаний засобами мультимедіа, у першу чергу – аудіо-і відео-засобами. У перспективі портативні комп'ютери повинні стати більш мініатюрними, при цьому швидкодії їх мікропроцесорів повинні стати такими, як на сучасних супер - ЕОМ. Вони повинні мати плоский дисплей з хорошою вільною здатністю, а їх зовнішні запам'ятовуючі оснащення – магнітні диски будуть портативними, мати ємність більше 100 Гбайт. Для забезпечення якісного і повсюдного обміну

Розвиток концептуальних засад інформатизації сучасного українського суспільства

інформацією між комп'ютерами будуть використовуватися нові канали зв'язку: інфрачервоні канали у межах прямої видимості; телевізійні канали тощо.

Найважливішою складовою частиною інформаційної культури сучасної людини є комунікативна культура з використанням сучасних інформаційних технологій. Розвиток мережевих інформаційних технологій перетворило інформаційні ресурси глобальної комп'ютерної мережі Інтернет на потенційно доступні для більшості людства. Вміння отримати необхідну інформацію із мережі стає невід'ємною частиною інформаційної культури людини. Людина володіє інформаційною культурою, якщо: має уявлення про інформацію та інформаційні процеси, облаштування комп'ютера та його програмне забезпечення; вміє використовувати інформаційне моделювання при вирішенні задач за допомогою комп'ютера; вміє з достатньою швидкістю приймати інформацію з клавіатури і працювати з графічним інтерфейсом програм; вміти створювати і редагувати документи, у тому числі мультимедійні презентації; обробляти числову інформацію за допомогою електронних таблиць; використовувати бази даних для збереження і пошуку інформації; використовувати інформаційні ресурси комп'ютерної мережі; знати і не порушувати закони про авторські права на комп'ютерні програми; дотримуватися етичних норм при публікації інформації з Інтернету і у процесі спілкування за допомогою Інтернету. В останнє десятиліття ХХ століття інформаційно-комунікаційні технології стали одним із найважливіших факторів, які впливають на розвиток суспільства. Їх революційний вплив стосується державних структур та інститутів громадянського суспільства, економічної та соціальної сфер, науки і освіти, культури і образу життя людей. Багато розвинутих і розвиваючих країн у повній мірі усвідомили ті великі переваги, які спричинює собою розвиток і розповсюдження інформаційно-комунікаційних технологій. Ні в кого не викликає сумніву той факт, що рух до інформаційного суспільства, – це шлях у майбутнє людської цивілізації. Саме це фіксує Окінавська хартія глобального інформаційного суспільства, яка підписана керівниками восьми провідних країн у 2000р. Для реалізації її ідей необхідна серйозна увага органів державної влади до проблем інформатизації як основи переходу країн до інформаційного суспільства і умови їх рівноправної участі у формуванні глобального інформаційного суспільства. Політичне значення Окінавської хартії для всіх країн, у тому числі і для України, реалізується як значний інтелектуальний та соціальний прогрес суспільства. Для реалізації її ідей необхідна серйозна увага органів державної влади до вирішення проблем інформатизації як основи переходу країни до інформаційного суспільства і умови її рівноправної участі у формуванні глобального інформаційного суспільства. У більшості країн (США, Німеччина, Франція,

Великобританія, Австрія, Чехія, Фінляндія, Японія, Індія, Китай, країни Південно-Східної Азії та багато інших) розробили і реалізують державні програми формування інформаційного суспільства. Така програма, прийнята і Україною, яка відповідає проголошеному курсу модернізації системи державного управління та економіки соціальних інститутів на основі інформатизації. Більше того, використання інформаційно-комунікаційних технологій привело б до істотного підвищення модернізації та значно прискорило б її. В сьогоденних умовах виходу України з кризи державний вплив на процеси інформатизації повинен бути посилений, направлений на широке втягнення до руху інформаційного суспільства комерційних структур, різних верств населення, підростаючого покоління. Тільки у такому випадку Програма може мати великий інтелектуальний прорив, а її виконання буде сприяти розвитку міждержавної співпраці України з європейськими країнами у сфері використання інформаційно-комунікаційних технологій на регіональному, державному і міжрегіональному рівнях, адаптації зарубіжного досвіду, використання цих технологій у державному управлінні, економіці, соціальній сфері тощо.

Забезпечення стійкого соціально-економічного розвитку країни потребує переходу України до інформаційного суспільства, так як саме глобальний характер цього процесу передбачає неминучість входження країни у світовий інформаційний простір. Тільки використання матеріальних і духовних благ інформаційного суспільства допоможе забезпечити населенню України гідне життя, економічне процвітання і необхідні умови для вільного розвитку особистості. Рух України до інформаційного суспільства – об'єктивний процес, який забезпечує формування і розвиток світового економічного простору, взаємопов'язане функціонування світових товарних ринків, ринків інформації і знань, капіталу і праці. Україна не може залишатися у стороні від глобальних інформаційних процесів, саме тому слід упроваджувати положення і принципи Окінавської хартії і приймати участь в міжнародних форумах по формуванню глобального інформаційного суспільства. Це означає, що довгострокова стратегія соціально-економічного розвитку України повинна включати в себе створення і реалізацію передумов та умов формування інформаційного суспільства. Тільки реалізація такої стратегії дозволить Україні інтегруватися у світовий економічний простір як сильного і рівноправного партнера, не втратити своєї ролі і сприяти досягненню цивілізованого європейського розвитку. До характерних атрибутів інформаційного суспільства як нового щаблю у розвитку сучасної інформаційної цивілізації слід віднести: 1) збільшення ролі інформації і знань у житті суспільства і людини, створення і розвиток ринку інформації і знань як факторів виробництва у доповненні до ринку природних ресурсів, праці і

Розвиток концептуальних засад інформатизації сучасного українського суспільства

капіталу, перетворення інформаційних ресурсів суспільства на реальні ресурси соціально-економічного розвитку; 2) створення глобального інформаційного простору, що забезпечує ефективну інформаційну взаємодію людей, їх доступ до світових інформаційних ресурсів і задоволення їх соціальних та особистісних потреб в інформаційних продуктах і послугах; 3) становлення і в наступному домінування в економіці нових технологічних укладів, що базуються на масовому використанні інформаційно-комунікаційних технологій; ці уклади не тільки забезпечують постійне зростання продуктивності праці, але й ведуть до появи нових форм соціальної та економічної діяльності (дистанційна освіта, телеробота, телемедицина, електронна торгівля, електронна демократія та інше); 4) підвищення рівня професійного і загальнокультурного розвитку за рахунок удосконалення системи освіти і розширення можливостей систем інформаційного обміну на міжнародному, національному і регіональному рівнях, підвищення ролі кваліфікації, професіоналізму і здібностей до творчості як найголовніших характеристик послуг інтелектуальної праці; 5) створення ефективної системи забезпечення прав громадян і соціальних інститутів на вільне отримання, розповсюдження та використання інформації як найважливішої умови демократичного розвитку, покращення взаємодії населення з органами влади.

Як свідчить світовий досвід, успішне **просування до інформаційного суспільства** визначається геополітичними цілями і пріоритетами різних країн (США, країни ЄС та ін.). У сучасних умовах це просування стає важливим політичним фактором для провідних країн світу і основою національної політики та економіки. Перед українським суспільством стає політична задача: створити необхідні передумови для переходу до інформаційного суспільства. Для цього слід використати **три базові передумови**: 1) формування української інформаційно-комунікаційної інфраструктури та її основи – телекомунікаційних мереж і систем; 2) розвиток засобів обчислювальної техніки і комп'ютерних технологій; 3) розвиток інформатизації як процесу широкомасштабного використання інформації, інформаційної та інформаційно-комунікаційної інфраструктури у всіх сферах соціально-економічного, політичного та культурного життя суспільства з метою ефективного задоволення потреб громадян, організацій і держави в інформаційних продуктах і послугах. Соціальна спрямованість інформатизації виражається, перш за все, у наданні громадянам країни можливостей реалізувати свої конституційні права на доступ до відкритих інформаційних ресурсів, у достовірному інформуванні української і світової спільноти про соціально значущі події українського і міжнародного життя у розвитку індустрії та інфраструктури інформаційних, комп'ютерних та телекомунікаційних послуг. Це диктує необхідність конвергенції і тісної

взаємодії всіх складових процесів інформатизації. Формування української інформаційно-комунікаційної парадигми – задача, переважно, технологічна, що має галузевий характер, її рішення здійснюється програмними заходами і методами управління, традиційними для галузі, що займається розвитком телекомунікацій. Розвиток засобів обчислювальної техніки, програмного забезпечення, інформаційних і комп'ютерних технологій має галузевий характер, хоча у нашій країні управління цією галуззю розподілено між різними міністерствами та відомствами.

Розвиток інформатизації – це задача не тільки технологічного плану, що потребує звернення до політичних, соціально-економічних та культурних факторів, до спеціальних галузей права і сфери забезпечення безпеки. Хоча інформатизація як самостійний напрямок сформувався на протязі останніх 10-15 років, проте рівень сумісного і взаємопов'язаного розвитку всіх складових руху до інформаційного суспільства є недостатнім. Як свідчить світовий досвід успішної інформатизації, розвиток світового ринку інформаційних технологій, продуктів і послуг, рівень конвергенції інформаційних, комп'ютерних та телекомунікаційних технологій, процесів узгодженого розвитку зв'язку та інформатизації є базовими факторами просування країни до інформаційного суспільства. За останні роки в Україні зроблено чимало для розвитку інформатизації: істотно укріпилася техніко-технологічна база інформатизації, постійно зростає об'єм продаж засобів інформатизації, комп'ютерів, телекомунікаційного обладнання, у тому числі вітчизняного виробництва, відставання України від розвинутих країн світу вже не таке драматичне, як це було на початку 90-х років, у сфері телекомунікаційних зв'язків ми рухаємося у тих же напрямках, що й багато країн ЄС. У теперішній час комп'ютеризовані багато галузей господарства, банківська сфера і сфера державного управління, проведена модернізація парку ЕОМ, розвивається система державних інформаційних ресурсів, у системі державного управління в цілому досягнута відносно висока насиченість інформаційними і телекомунікаційними мережами; вирішуються питання правового регулювання інформаційних відносин у суспільстві; розпочато упровадження концепції правової інформатизації сучасного українського суспільства. Необхідність вирішення проблеми переходу до інформаційного суспільства в Україні потребує істотного посилення регулюючого впливу держави на процеси інформатизації. Для українських умов перехідної економіки посилення регулюючого впливу держави є, на нашу думку, необхідною позитивною умовою реалізації масштабних програм, таких, як **інформатизація**. Цей вплив сьогодні повинен враховувати принципові особливості функціонування органів державного управління в умовах ринкової економіки і не повинен спиратися на методи прямого директивного управління. В умовах ринкової економіки політика України у сфері інформатизації повинна

Розвиток концептуальних засад інформатизації сучасного українського суспільства

заключатися у забезпеченні загальнодержавних пріоритетів геополітичного, соціально-економічного і культурного розвитку суспільства і створення реальних передумов та умов переходу України до інформаційного суспільства.

Посилення регулюючого впливу держави на процеси інформатизації потребує розробки і реалізації нових механізмів участі держави у ринковій економіці, комплексної підтримки вітчизняних виробників і виходу державних організацій і підприємств на ринок у якості основного виробника (а не тільки споживача) з конкурентоспроможним товаром – інформаційними продуктами і послугами у сфері інформатизації. Така позиція держави дозволяє послабити залежність країни від зарубіжних поставщиків обчислювальної техніки, програмного забезпечення, засобів масової комунікації, інформаційних продуктів і послуг. Одночасно це створює необхідні умови для масового виробництва наукоємної високотехнологічної та екологічно-чистої продукції. Економічна політика, поряд з розвитком правових методів, є однією з головних складових регулюючого впливу держави на процеси інформатизації, що зумовлено необхідністю переведення продукції і послуг інформатизації у товарну форму і втягнення їх в господарський обіг. Тому основними задачами економічної політики у сфері інформатизації являються: 1) оформлення продукції інформатизації як товарного продукту з врахуванням вимог світового ринку; 2) інвентаризація продукції інформатизації, оцінка її вартості; 3) державний протекціонізм і підтримка вітчизняних підприємств, що виробляють засоби інформатизації, інформаційні продукти і послуги через механізми кредитно-фінансової, податкової, тарифної і митної політики; 4) посилення регулюючого впливу держави у сфері ліцензування і сертифікації продуктів і послуг; 5) створення умов для залучення стратегічних інвесторів у розвиток сфери інформатизації. Необхідно також виокремити наступні обставини: 1) у зв'язку з розпадом СРСР у великій мірі втрачений науково-технічний і виробничий потенціал інформатизації; 2) мають місце істотні відмінності у рівні інформатизації регіонів країни, поглиблюється нерівномірність їх соціально-економічного і культурного розвитку; 3) відсутні, в основному, необхідні закони і нормативно-правові акти, що регулюють взаємовідносини держави з учасниками процесу інформатизації в умовах ринкових відносин; 4) значна частина інформаційного виробництва знаходиться у сфері тіньового виробництва. У силу цих обставин посилення впливу держави на розвиток процесів інформатизації набуває особливої актуальності, гостроти і стратегічного значення. У ситуації, коли практичні важелі державного впливу на процеси інформатизації істотно ослаблені, створюється реальна залежність суспільства і держави від стихійного розвитку ринку засобів інформатизації, інформаційних продуктів і

послуг. Інтерес бізнесу, вітчизняних та іноземних компаній, які працюють в Україні у сфері інформаційних та комунікаційних технологій, ніколи не може бути сумісним з суспільним, якщо держава уникає своєї ролі посередника, арбітра і заключної інстанції, що встановлює правила гри для всіх учасників будь-якого процесу, у тому числі інформатизації як процесу руху країни до інформаційного суспільства. Посилення державного впливу на процеси інформатизації повністю відповідає національним інтересам країни в інформаційній сфері. Основною метою концепції інформатизації сучасного українського суспільства являється створення техніко-технологічних, соціально-політичних, економічних і культурних передумов переходу країни до інформаційного суспільства за рахунок підвищення ефективності процесів інформатизації. У результаті цих процесів буде досягнуто стійкий соціально-економічний розвиток країни та істотне підвищення рівня життя населення на основі створення розвинутого **інформаційного середовища** українського суспільства, широкомасштабного використання світових та національних інформаційних ресурсів, перспективних інформаційно-комунікаційних технологій і засобів їх реалізації, національної інформаційно-комунікаційної інфраструктури, формування і розвитку вітчизняної індустрії інформаційних та комунікаційних послуг.

Основна задача концепції інформатизації сучасного українського суспільства - забезпечення розвитку і модернізації існуючої техніко-технологічної бази інформатизації (інформаційно-комунікаційних технологій і засобів їх реалізації вітчизняного виробництва) і підтримка фундаментальних і прикладних НДР у цій сфері, координація діяльності по прикладним дослідженням і розробкам; 2) інформаційна підтримка діяльності центральних, регіональних і муніципальних органів влади на основі сучасних інформаційно-комунікаційних технологій та інтелектуальних систем; 3) формування і розвиток індустрії і спеціалізованої інфраструктури надання інформаційних та телекомунікаційних послуг, перш за все, у соціально значущих сферах, у тому числі масової домашньої комп'ютеризації, електронної комерції та українського сегменту Інтернету; 4) підвищення якості та конкурентоспроможності вітчизняної продукції інформатизації, втягнення у господарський обіг національних інформаційних ресурсів; 5) удосконалення і розвиток державної політики інформатизації державної політики інформатизації, законодавчої і нормативно-правової бази забезпечення процесів інформатизації. При визначенні строку виконання концепції і діяльності етапів її реалізації слід врахувати досвід середньострокового соціально-економічного розвитку та науково-технічного розвитку у нашій країні та за кордоном. Світовий досвід свідчить, що кожна країна рухається до інформаційного суспільства своїм шляхом від початкової межі і визначається

Розвиток концептуальних засад інформатизації сучасного українського суспільства

ментальними характеристиками, соціально-економічними та культурними умовами. Національна програма інформатизації в Україні спрямована на вирішення наступних задач: формування правових, організаційних, науково-технічних, економічних, фінансових, методичних та гуманітарних передумов розвитку інформатизації; застосування та розвиток сучасних інформаційних технологій у відповідних сферах суспільного життя України; формування системи національних інформаційних ресурсів; створення загальнодержавної мережі інформаційного забезпечення науки, освіти, культури, охорони здоров'я тощо; створення загальнодержавних систем інформаційно-аналітичної підтримки діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування; підвищення ефективності вітчизняного виробництва на основі широкого використання інформаційних технологій; формування та підтримка ринку інформаційних продуктів і послуг; інтеграція України у світовий інформаційний простір.

Функції органів державної влади у реалізації Національної програми інформатизації. Органи державної влади, в межах їх компетенції, здійснюють наступні функції у процесі інформатизації: захист авторського права бази даних і програм, розрахованих на задоволення потреб інформатизації та особистої інформації; встановлення стандартів, норм і правил використання засобів інформатизації; забезпечення доступу громадян та їх об'єднань до інформації органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також до інших джерел інформації; визначення пріоритетних напрямів інформатизації з метою подальшої її підтримки шляхом державного фінансування та пільгового оподаткування; інформатизація науки, освіти, культури, охорони довкілля та здоров'я людини, державного управління, національної безпеки та оборони держави, пріоритетних галузей економіки; підтримка вітчизняного виробництва програмних і технічних засобів інформатизації; фундаментальних наукових досліджень для розроблення швидкісних математичних і технічних засобів обробки інформації; забезпечення підготовки спеціалістів з питань інформатизації та інформаційних технологій; організація сертифікації програмних і технічних засобів інформатизації; державне регулювання цін і тарифів на використання телекомунікаційних та комп'ютерних мереж для потреб інформатизації у бюджетній сфері; забезпечення інформаційної безпеки держави. Концепція інформатизації є невід'ємною частиною Національної програми інформатизації та включає характеристику сучасного стану інформатизації, її стратегічні цілі та основні принципи, очікувані наслідки реалізації цієї Програми.

Таким чином, концептуальні засади розвитку інформатизації в нашій країні зводяться до того, що державна політика інформатизації формується як складова частина соціально-економічної політики в

цілому і спрямовується на раціональне використання промислового та науково-технічного потенціалу, матеріально-технічних і фінансових ресурсів для створення сучасної інформаційної інфраструктури в інтересах вирішення комплексу поточних та перспективних завдань розвитку України як незалежної демократичної держави з ринковою економікою.

Висновки

1. Концептуальні засади розвитку інформатизації нашій країні свідчать: в основу державної політики інформатизації повинно бути покладено державне регулювання процесів інформатизації на основі поєднання принципів централізації і децентралізації, саморозвитку, самофінансування та самоокупності, державної підтримки через систему пільг, кредитів, прямого бюджетного фінансування. Бюджетні кошти повинні бути спрямовані насамперед на реалізацію: загальнодержавних проектів інформатизації; створення національної інформаційно-телекомунікаційної системи; розвиток системи національних інформаційних ресурсів; інформатизація стратегічних напрямів розвитку економіки держави, її безпеки та оборони, соціальної сфери.

2. Державне регулювання повинно забезпечити системність, комплексність і узгодженість розвитку інформатизації країни з використанням при цьому традиційних та нетрадиційних форм і методів супроводження та контролю. Важливе значення для розвитку інформатизації має здійснення зваженої політики у сфері реформування власності. Держава повинна сконцентрувати необхідну кількість державних об'єктів і систем інфраструктури інформатизації для того, щоб мати необхідні важелі реалізації державної політики. Для створення конкурентного середовища необхідно проводити політику підтримки малих та середніх підприємств у сфері інформатизації.

3. Окінавська Хартія закріплює мету: зміцнення відповідної політики і вдосконалення нормативно-правової бази, яка б стимулювала конкуренцію і новаторство; забезпечення економічної і фінансової стабільності, яка б сприяла співпраці у сфері оптимізації глобальних мереж; боротьби із зловживаннями, які підривають цілісність мережі; скорочення розриву у цифрових технологіях, інвестування у людей і забезпечення глобального доступу та участі у цьому процесі.

4. Здійснення процесу інформатизації в період становлення України як незалежної держави в умовах кризового стану економіки і обмеженості ресурсів можливе лише шляхом визначення пріоритетних сфер та напрямів з концентрацією на них фінансових, матеріальних і трудових ресурсів. Пріоритети повинні бути не постійними, а визначатися на певний період і коригуватися залежно від ситуації. У Програмі інформатизації відмічені пріоритети, що Розвиток концептуальних засад інформатизації сучасного українського суспільства

надаються інформаційній підтримці заходів виходу України з економічної кризи, та формування ринкових відносин: створення сучасної інформаційної інфраструктури, інформатизації соціальної сфери, фінансової та грошової системи, діяльності Національного банку України, податкової адміністрації та митної служби, стратегічних напрямів розвитку державності, безпеки та оборони, пріоритетних галузей економіки (агропромислова, паливно-енергетична, військово-промислова, транспорт, зв'язок).

5. Першочергові пріоритети надаються створенню нормативно-правової бази інформатизації, включаючи систему захисту авторських прав і особистої інформації, розробці національних стандартів у галузі інформатизації; формуванню телекомунікаційної інфраструктури, перш за все оптимізації діючої мережі магістралей передачі даних, будівництву нових сучасних каналів, включаючи волоконно-оптичні та супутникові системи зв'язку; формуванню комп'ютерної мережі освіти, науки та культури як частини загальносвітової мережі Інтернет, здійсненню заходів інформаційної безпеки.

6. Важливе значення має інформатизація у сфері захисту навколишнього середовища та раціонального природокористування. У розвитку національної інфраструктури особливе місце належить виробництву власних конкурентоспроможних засобів обчислювальної техніки та інформатики, що акумулювали б у собі досягнення вітчизняної та світової науки і орієнтувалися на реалізацію перспективних інформаційних технологій.

7. Для підвищення рівня інформатизації необхідно здійснити ряд взаємопов'язаних проектів, спрямованих насамперед на розвиток телекомунікаційного середовища, створення потужних інформаційних ресурсів, в першу чергу соціально-економічного значення (бази даних про населення держави, географічних даних на основі електронного картографування), застосування комп'ютерних інформаційних технологій на всіх рівнях управлінської діяльності. Входження України у світове інформаційне середовище на паритетно-правовій основі на початковому етапі можливе шляхом придбання державою ліцензій у провідних світових виробників інформаційних продуктів з подальшим їх впровадженням на вітчизняному ринку.

Перспективи подальших досліджень:

- аналіз проблем інформаційного суспільства в умовах трансформації сучасного українського суспільства;
- визначення шляхів і напрямів оптимізації впровадження інформаційних технологій у початковий процес у вищих навчальних закладах України в умовах глобалізації та євроінтеграції.

Джерела

1. Філософія освіти: Навчальний посібник / За аг. ред.. В.Андрущенко, І.Предборської.- К.: Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2009.- 329 с.

2. Забезпечення якості вищої освіти – важлива умова інноваційного розвитку держави і суспільства // Інформаційно-аналітичні матеріали до засідання підсумкової колегії міністерства освіти і науки.- 1-2 березня 2007.- Харків, 2007.- 88 с.

3. Огнев'юк В.О. Освіта міжпарадигмального періоду.- Нова парадигма.- 2006.- №50.- с.36-48.

4. Закон України «Про національну програму інформатизації» від 4 лютого 1998 року.- № 74/98- ВР.

5. Макаренко С. А. Інформаційне суспільство, політика, право в програмній діяльності ЮНЕСКО.- К: Науково-видавничий центр “Наша культура і наука” – 2002.

6. Степко О. Проблеми розвитку інформаційних технологій в діяльності ООН // Вісник КНТЕУ. – 2002 - № 3.

7. Постіндустріальне суспільство <http://www.postindustrial.ru>.

8. Окинавская хартия Глобального Информационного общества <http://www.iis.ru/events/okinawa/charter.ru.html>).

РАЗВИТИЕ КОНЦЕПТУАЛЬНЫХ ОСНОВ ИНФОРМАТИЗАЦИИ СОВРЕМЕННОГО УКРАИНСКОГО ОБЩЕСТВА

Пожуев В.И (г.Запорожье)

Аннотация

В статье дается анализ концептуальных основ информатизации современного украинского общества; отмечается, что информационное общество – это новая стадия в развитии цивилизации; определены основные составляющие информационной культуры и влияние информационного общества на человека; дается анализ Окинавской хартии глобального информационного общества.

Ключевые слова

КОНЦЕПЦИЯ ИНФОРМАЦИОННОГО ОБЩЕСТВА, ИНФОРМАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ, ИНФОРМАЦИЯ, ИНФОРМАЦИОННАЯ КУЛЬТУРА, ОКИНАВСКАЯ ХАРТИЯ, ГЛОБАЛЬНОЕ ИНФОРМАЦИОННОЕ ОБЩЕСТВО

Стаття надійшла 05.04.10 р.